

เมื่อถึงอายุ 65 : อีกไม่นานบรรณารักษ์ส่วนมากจะไปถึงจุดนั้น*

ทัศนีย์ บุญชูวิทย์**

บทคัดย่อ

เป็นบทความแปลที่นำเสนอถึงภาวะขาดแคลนบรรณารักษ์ที่ห้องสมุดประชาชนในสหรัฐอเมริกาที่กำลังประสบ โดยเฉพาะบรรณารักษ์ที่จบการศึกษาในระดับปริญญาโท มีรายละเอียดของสาเหตุการลาออกจากงานของบรรณารักษ์ก่อนการเกษียณอายุราชการ และแนวทางในการแก้ไขด้านอัตราค่าจ้าง

หัวเรื่อง : บรรณารักษ์ -- การสำรวจ -- สหรัฐอเมริกา ; บรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชน -- สหรัฐอเมริกา

บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารนิวออร์ค

โทมัส ช่วงระหว่างเดือน เมษายน-สิงหาคม ปี 2545 รวมถึงบทความในหนังสือพิมพ์หลายฉบับ ก่อนหน้านั้น ได้ระบุถึงสภาพความขาดแคลนบรรณารักษ์ บทความเหล่านั้นต่างชี้ให้เห็นว่าห้องสมุดทั้งหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งห้องสมุดประชาชนนั้น กำลังเผชิญกับวิกฤติในการหาบรรณารักษ์ที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทในสาขาบรรณารักษ์และสารสนเทศศึกษา (Library and Information Studies) เข้าสู่ตำแหน่งงาน สื่อมวลชนได้ทำการสัมภาษณ์เหล่าบรรณารักษ์ที่ได้ระบุถึงสาเหตุต่างๆของปัญหานี้ว่า มีหลายสาเหตุด้วยกัน สาเหตุหลักๆได้แก่ ค่าตอบแทนที่ต่ำ

การแข่งขันจากภาคเอกชน และจำนวนที่เพิ่มขึ้นของผู้เกษียณอายุ

ตัวเลขของจำนวนบรรณารักษ์ที่จะเกษียณอายุในอนาคตอันใกล้นี้ ได้รับการประมาณการที่แตกต่างกันออกไป ไม่มีใครทราบแน่ชัดแล้วว่าแท้จริงแล้วเป็นเท่าใดแน่ ทั้งนี้เพราะการเกษียณอายุเป็นการตัดสินใจส่วนบุคคลที่ขึ้นกับปัจจัยหลายอย่าง แต่ตัวเลขที่สามารถประมาณการได้คือจำนวนบรรณารักษ์ที่กำลังจะมีอายุถึง 65 ปี ซึ่งเป็นอายุที่เกษียณตามปกติในอีก 30 ปีข้างหน้า (ตัวเลขอายุนี้เป็นอายุเกษียณของคนทำงานในสหรัฐอเมริกา) ข้อมูลเหล่านี้สามารถดูได้จากเพิ่มข้อมูลการรวบรวมจำนวนประชากรนับจากปี 2533 และจากเพิ่มข้อมูลเดียวกันจากปี 2543 ซึ่งไม่นานมานี้สมาคมห้องสมุดอเมริกันได้สอบถาม

* แปลจาก Mary Jo Lynch. 2002. *Reaching 65: Lots of Librarians Will Be There Soon*, American Libraries ; March

** นักวิชาการโสตทัศนศึกษา (ชำนาญการ) ระดับ 8 กลุ่มภารกิจส่งเสริมการเรียนรู้ สำนักหอสมุดและทรัพยากรการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยขอนแก่น thabun2@kku.ac.th

ไปยังหน่วยสำรวจประชากรแห่งเมืองอาร์จตัน มลรัฐเวอร์จิเนียว่า มีบรรณารักษ์สักเท่าใดที่อายุจะถึง 65 ปีในช่วง 30 ปีข้างหน้าและปีถัดไป หน่วยดังกล่าวได้คำนวณตัวเลขออกมาโดยเพิ่มวิเคราะห์ข้อมูลประชากรระดับไมโคร 1990

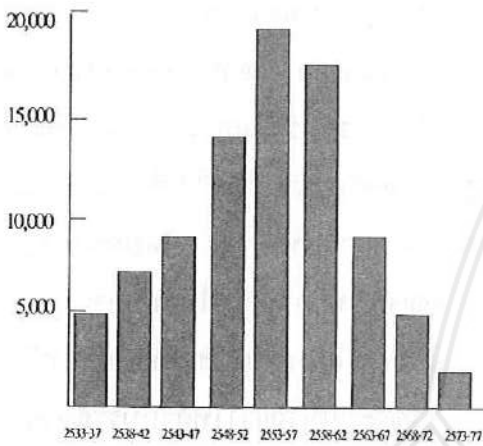
รายงานตัวเลขทางประชากรที่ปรากฏให้เห็น ได้แสดงถึงสิ่งที่ประชาชนกล่าวถึงสิ่งที่พวกเขาทำจากรายงานของปี 2543 ประชาชน 197,000 คนระบุว่า มีอาชีพเป็นบรรณารักษ์ และตัวเลขนี้มักถูกนำไปใช้ในบทความที่เขียนเกี่ยวกับปัญหาอันเกี่ยวกับการเกษียณอายุเสมอ แต่จากการทำงานร่วมกับหน่วยสำรวจประชากรของผู้เขียนในโครงการที่เกี่ยวข้องกับตัวเลขประชากรในหลายๆอาชีพก็ได้พบว่ามีจำนวนบรรณารักษ้น้อยกว่าครึ่งหนึ่งเล็กน้อยจากจำนวน 197,000 คนนั้น ที่มีคุณวุฒิปริญญาโทหรือสูงกว่า ส่วนการระบุคุณวุฒิเฉพาะเจาะจงลงไปมิได้มีรายงานไว้ ดังนั้นจึงไม่ปรากฏจำนวนว่ามีบรรณารักษักระดับปริญญาโทในสาขาบรรณารักษ์และสารสนเทศศึกษาเท่าใดแน่ แต่คุณวุฒิปริญญาโท หรือสูงกว่าในอีกสาขาหนึ่งดูเหมือนจะเข้ามาแทนที่ปริญญาโทสาขาบรรณารักษ์และสารสนเทศศึกษาเอง ในช่วงปี 2543 ตัวเลขประชากรที่ระบุว่า มีอาชีพบรรณารักษ์และระบุคุณวุฒิระดับปริญญาโทหรือสูงกว่ามีถึง 87,409 คน

ตัวเลขที่ต่ำกว่านี้ดูจะมีเหตุผลน่าเชื่อถือได้มากกว่าตัวเลขที่สูงกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับตัวเลขจำนวนบรรณารักษ์ทั้งหมด ที่รายงานต่อสำนักงานสถิติการศึกษาแห่งชาติ (The National Center for Education Statistics: NCES) ในปี 2543 ในรายงานสถิติเกี่ยวกับห้องสมุดสถาบัน ห้องสมุดประชาชน และห้องสมุดโรงเรียน (ห้อง

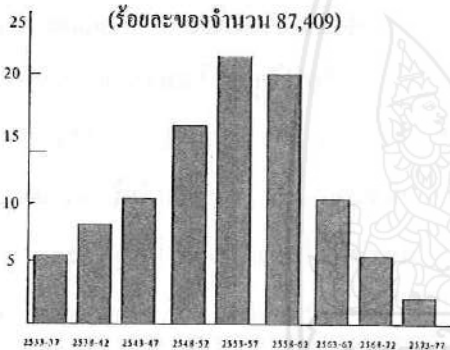
สมุดสถาบัน: 26,101+ ห้องสมุดประชาชน: 21,305+ ห้องสมุดโรงเรียน: 49,909 = 97,315) คำอธิบายที่เป็นไปได้เกี่ยวกับตัวเลขที่แตกต่างนี้ก็คือ แม้การสำรวจแต่ละครั้งเหล่านี้จะสอบถามตัวเลขของจำนวนบรรณารักษ์วิชาชีพแยกจากจำนวนบุคลากรสนับสนุนงานห้องสมุดก็ตาม แต่จากคำตอบอาจรวมตัวเลขบรรณารักษ์ที่ไม่ได้มีวุฒิปริญญาโทด้านบรรณารักษ์และสารสนเทศศึกษาไว้ในกลุ่มบรรณารักษ์วิชาชีพก็ได้เป็นไปได้ว่าในกลุ่มผู้ตอบคำถามกลุ่มใหญ่ โดยเฉพาะกลุ่มโรงเรียน เกณฑ์บ่งบอกวิชาชีพในแบบสำรวจอาจระบุคุณวุฒิ และอีกหลายๆสถานภาพ ที่ไม่ต้องการคุณวุฒิระดับปริญญาโทด้านบรรณารักษ์และสารสนเทศศึกษาไว้ ในขณะที่เดียวกันก็ไม่มี การสำรวจของสำนักงานสถิติการศึกษาแห่งชาติเกี่ยวกับห้องสมุดเฉพาะ (Special Libraries) ที่มีบรรณารักษักระดับปริญญาโทด้านบรรณารักษ์และสารสนเทศศึกษาทำงานอยู่ ไม่มีวิธีใดที่ง่ายที่จะบอกได้ว่าตัวเลขทั้ง 2 ดังกล่าวนี้คือตัวเลขอันเดียวกัน มีเพียงในแฟ้มการจัดเก็บข้อมูลประชากรที่เป็นไปได้ว่าอาจรวมตัวแปร 3 ตัวเข้าด้วยกัน คือ อาชีพ วุฒิสูงสุด และอายุ ดังนั้นจึงดูจะมีเหตุผลหากจะใช้ตัวเลข 87,409 ในการพิจารณาตัวเลขของผู้ที่มีอายุถึง 65 ปีในอีกไม่กี่ปีข้างหน้าในอนาคต การใช้ตัวเลขประชากรเพื่อใช้ในการพิจารณานี้ใช้อายุของกลุ่มประชากร 87,409 ในปี 2543 เพื่อมองไปข้างหน้าว่าคนเหล่านี้จะมีอายุถึง 65 ปีเมื่อใด ผลปรากฏมาดังภาพที่ 1 แสดงตัวเลขของผู้ที่จะมีอายุถึง 65 ปี ในทุกช่วง 5 ปี รวม 9 ช่วงเวลาด้วยกัน และในภาพที่ 2 แสดงร้อยละของผู้ที่จะมีอายุถึง 65 ปี ในทุกๆ 5 ปี ซึ่งแสดงให้เห็นจำนวนสูงสุด (18,469) ของผู้ที่จะมีอายุ 65 ปี

ระหว่างช่วง ปี 2553 - 2557 (ตัวเลขที่ไม่ได้แสดงคือ 3,070 ซึ่ง อายุถึง 65 ปีไปแล้วตั้งแต่ปี 2523)

ภาพที่ 1
จำนวนบรรณารักษ์ที่กำลังมีอายุถึง 65 ปี

ภาพที่ 2
บรรณารักษ์ที่มีอายุถึง 65 ปี
(ร้อยละของจำนวน 87,409)

ตัวเลขเหล่านี้ถูกนำมาเสนอเป็นเพียงบางส่วนของข้อมูลที่จำเป็นสำหรับใช้อธิบายปัญหาการจัดสรรอัตรากำลังด้านห้องสมุด ยังมีคำถามอื่นๆ มากมายที่น่าจะนำมาพิจารณา ดังนี้

- มีบรรณารักษ์สักกี่คนที่เกษียณก่อนอายุ 65 ปี
- มีสักกี่คนในแต่ละปีที่ออกจากอาชีพบรรณารักษ์ไปด้วยเหตุผลอื่นๆ นอกเหนือจากการเกษียณอายุ (เช่น เสียชีวิต เปลี่ยนงาน)
- การเปลี่ยนแปลงในงานวิชาชีพนำมาสู่ความจำเป็นที่ต้องมีบรรณารักษ์วุฒิปริญญาโททาง

บรรณารักษ์และสารสนเทศศึกษาเพิ่มขึ้นในหลายปีที่จะถึงนี้ หรือว่าลดลง

ข้อมูลที่นำเสนอนี้ชี้ให้เห็นสภาวะขาดแคลนบรรณารักษ์ที่ได้รายงานเอาไว้ในปี 2544 ที่กำลังกลายเป็นความยุ่งยากเพิ่มขึ้นในอนาคตอันรวดเร็ว เป็นสภาพการณ์ที่ไม่ได้หนีไปจากข้อสังเกตเมื่อไม่นานมานี้ของนางลอรา บุษ สุภาพสตรีหมายเลข 1 ของสหรัฐฯ ที่ได้เคยประกาศตั้งวงเงินถึง 10 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพื่อจัดสรรอัตรากำลังบรรณารักษ์เพิ่มขึ้น

จากบทความข้างต้นนี้ได้เกิดคำถามขึ้นในใจว่า สภาพการณ์เช่นเดียวกันนี้กำลังจะเกิดขึ้นกับประเทศไทยในอีกไม่นานนี้หรือไม่ เราได้มีการสำรวจตัวเลขเช่นเดียวกับที่สหรัฐอเมริกาทำอยู่หรือไม่อย่างไร เพราะภายใต้บริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป หลายท่านอาจมองว่าความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศจะส่งผลกระทบต่อวิชาชีพบรรณารักษ์ การถามหาความสำคัญของห้องสมุดว่าจะยังมีบทบาทสำคัญอยู่หรือไม่เพียงใด นับแต่อินเทอร์เน็ตได้เข้ามามีบทบาทอย่างสำคัญต่อการเข้าถึงสารสนเทศ อันส่งผลกระทบต่อความต้องการบรรณารักษ์วิชาชีพ ภายใต้บริบทของสังคมแห่งความรู้และภูมิปัญญา นี้ บางทีคำตอบสำหรับคำถามเหล่านี้ อาจจะมีอยู่แล้ว หรืออาจจะยังไม่มี เป็นเรื่องที่น่าติดตามต่อไป ใครจะไปรู้ว่าบางทีวันหนึ่งข้างหน้าคนสำคัญของประเทศ เช่นเดียวกับนางลอรา บุษ อาจจะมีการประกาศจัดสรรงบประมาณก้อนโตเพื่อบรรจุอัตราบรรณารักษ์รุ่นใหม่ทดแทนคนรุ่นเก่าที่นับวันก็กำลังจะถึงวัยเกษียณอายุเพิ่มขึ้นเช่นกันก็ได้